

УДК 304:354:336.1
DOI: 10.60022/3(4)-32S

Гушпіт Ярослав Степанович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Західноукраїнський національний університет, Україна

Yaroslav Hushpit

student of the second (Master's) level of higher education

West Ukrainian National University, Ukraine

ORCID: 0009-0004-4203-7888

Данилюк Марія Миколаївна

кандидат економічних наук

доцент кафедри управління та адміністрування

Західноукраїнський національний університет, Україна

Mariia Danyliuk

PhD, Associate Professor department of Management and Administration

West Ukrainian National University, Ukraine

ORCID: 0000-0002-8228-1533

Дмитришин Марта Василівна

кандидат економічних наук

доцент кафедри управління та адміністрування

Західноукраїнський національний університет, Україна

Marta Dmytryshyn

PhD, Associate Professor department of Management and Administration

West Ukrainian National University, Ukraine

ORCID: 0000-0002-0609-9764

ФІНАНСОВІ І СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Анотація. У статті досліджено фінансові та соціальні наслідки пандемії COVID-19, яка стала одним із найсерйозніших глобальних викликів сучасності. Проаналізовано вплив карантинних обмежень на економічну активність, функціонування бізнесу, ринок праці та публічні фінанси. Проілюстровано динаміку та визначено основні тенденції скорочення ВВП, зростання безробіття, зниження доходів населення та посилення бюджетного дефіциту. Особливу увагу приділено трансформації соціальної сфери, зокрема змінам у системі охорони здоров'я, освіті, соціальному захисті населення та рівні життя громадян. Висвітлено проблеми нерівності, соціальної ізоляції та психологічного навантаження, що посилюються в умовах пандемії. Зроблено висновок про довгостроковий характер впливу пандемії та важливість формування стійких механізмів реагування на подібні виклики в майбутньому. З'ясовано, що пандемія коронавірусу не лише створила виклики, але й стала поштовхом до інноваційного розвитку.

Ключові слова: пандемія, COVID-19, економіка, публічна політика, сталий розвиток, валовий внутрішній продукт, ризик.

FINANCIAL AND SOCIAL IMPACTS OF THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract. The COVID-19 pandemic has become one of the largest global shocks of the 21st century, significantly transforming financial systems and the social structure of society. The article provides an in-depth and comprehensive analysis of the financial and social consequences of the pandemic. The study covers the key macroeconomic indicators, institutional changes, and social transformations that have occurred under the influence of the pandemic crisis.

In the financial aspect, the impact of the pandemic on the dynamics of Gross Domestic Product, as well as the state of public finances, is considered. The reasons for the decline in economic activity, disruption of supply chains, reduction in trade volumes and changes in the structure of consumer demand are analyzed. Special attention is given to the growth of budget deficits, public debt and the need for large-scale state

intervention.

The social dimension of the study covers the analysis of changes in the labor market, in particular the growth of unemployment rate, the spread of unstable forms of employment and the decline in the population income. The study investigates the increase in social inequality, the deterioration of access to the basic social services, including healthcare and education, as well as the rise in poverty among vulnerable groups of the population. The impact of quarantine restrictions on the psycho-emotional state of the population and social isolation is separately highlighted.

The paper also studies the progress of the digitalization of the economy and society, in the rapid development of remote work, e-commerce, online education, and digital services. It identifies both the positive effects of these changes (increased flexibility and innovation) and new challenges related to digital inequality and limited access to technology.

As a result, the key lessons of the pandemic were identified and strategic directions for the formation of sustainable economic and social systems in the post-pandemic period were outlined. In particular, the need to increase the adaptability of the economy, develop human capital, strengthen the social protection system, diversify sources of economic growth and introduce innovative technologies was emphasized. The obtained results can be used to improve the public policy, develop anti-crisis strategies and ensure sustainable development in the conditions of global challenges.

Keywords: pandemic, COVID-19, economy, public policy, sustainable development, gross domestic product, risk.

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19, що розпочалася наприкінці 2019 року, стала одним із наймасштабніших глобальних викликів. Її стрімке поширення призвело до безпрецедентних змін у функціонуванні фінансової та соціальних систем. Пандемія мала комплексний характер впливу, одночасно порушивши виробничі процеси, ланцюги постачання, фінансові ринки та соціальні взаємозв'язки. Обмеження мобільності населення і запровадження карантинів призвели до різкого скорочення економічної активності, падіння валового внутрішнього продукту, а також до значного зростання рівня безробіття. Особливо відчутними ці процеси стали для України, де структурні дисбаланси посилювали негативний вплив кризи.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу фінансових і соціальних наслідків пандемії COVID-19 для формування ефективних механізмів подолання кризових явищ і забезпечення сталого розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансових та соціальних наслідків пандемії активно досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Значна увага приділяється питанням впливу пандемії COVID-19 на економіку України [3, 6, 7], чутливості публічних фінансів в період кризи [10], цифровізації освіти та соціальної сфери [1, 2], трансформації трудових відносин та психічного здоров'я населення під час пандемії [9, 6]. Водночас специфіка соціальних процесів в Україні потребує додаткового аналізу з урахуванням національних особливостей.

Метою статті є дослідження фінансових та соціальних наслідків пандемії COVID-19, а також визначення ключових напрямів державної політики щодо мінімізації її негативного впливу задля забезпечення сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Пандемія COVID-19 спричинила масштабні фінансові наслідки як на глобальному, так і на національному рівнях, істотно вплинувши на економічну стабільність, бюджетні процеси та фінансову поведінку суб'єктів господарювання і населення. Фінансові наслідки пандемії проявилися у зростанні дефіциту державного бюджету, збільшенні державного боргу, скороченні інвестиційної активності та дестабілізації фінансових ринків. Значного удару зазнав малий і середній бізнес, який є важливою складовою економічного розвитку та зайнятості населення. Водночас держава була змушена збільшувати обсяги бюджетних витрат на підтримку економіки та соціального захисту, що створило додаткове навантаження на фінансову систему.

В Україні було створено спеціальний фонд боротьби з COVID-19, що призвело до перерозподілу бюджетних ресурсів та скорочення фінансування окремих галузей. Фонд було створено у складі державного бюджету на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню хвороби на території України. Для формування Фонду скоротили фінансування за цілою низкою бюджетних програм. Кошти Фонду спрямовувалися на:

- заходи, спрямовані на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом та на боротьбу з її наслідками;
- додаткові доплати до заробітної плати медичним та іншим працівникам, які безпосередньо

зайняті на роботах з ліквідації COVID-19, спричиненої коронавірусом;

- надання грошової допомоги громадянам, зокрема особам похилого віку, у зв'язку з негативними наслідками поширення на території COVID-19;
- надання одноразової грошової допомоги членам сімей медичних та інших працівників закладів охорони здоров'я, які загинули від COVID-19, що пов'язано з виконанням робіт з ліквідації хвороби;
- надання трансферту Пенсійному фонду України;
- надання фінансової допомоги Фонду соціального страхування і Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на поворотній або безповоротній основі;
- поповнення резервного фонду державного бюджету;
- відновлення видатків державного бюджету (включаючи трансферти місцевим бюджетам) та надання кредитів з державного бюджету за бюджетними програмами, скорочених у зв'язку із створенням фонду [8].

Пандемія зумовила різке зростання державних видатків, насамперед у сфері охорони здоров'я. Зокрема у 2020 році видатки на охорону здоров'я в Україні зросли, склавши понад 113 млрд. грн., що на 15,8 млрд. грн. більше порівняно з 2019 роком. Основний приріст спрямовано на Програму медичних гарантій (НСЗУ) та боротьбу з COVID-19 [5]. Наслідками таких заходів стали: зростання дефіциту державного бюджету; збільшення обсягу державного боргу; посилення залежності від зовнішнього фінансування.

Одним із ключових фінансових наслідків пандемії стало зниження доходів державного бюджету. У 2020 році доходи загального фонду державного бюджету України знизилися на 0,3 % порівняно з 2019 роком [5]. Основними причинами цього явища були: скорочення економічної активності; зменшення обсягів виробництва; зниження споживчого попиту; зменшення обсягів зовнішньої торгівлі. Пандемія також призвела до скорочення ділової активності, що проявилось у зниженні доходів підприємств і домогосподарств. Як наслідок, відбулося зменшення податкових надходжень до бюджету, що поглибило фінансові дисбаланси.

Пандемія COVID-19 спричинила різке падіння ВВП (рис. 1.) через скорочення виробництва, попиту, інвестицій і торгівлі.

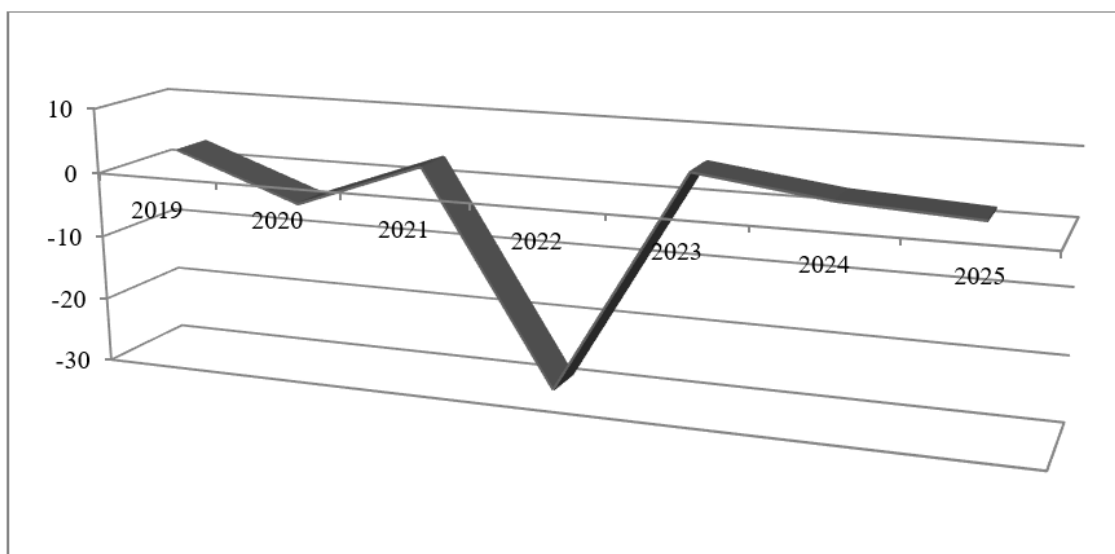

Рис. 1. Динаміка реального ВВП в 2019-2025 рр. у %
Джерело: сформовано авторами за даними [5]

Соціальні наслідки пандемії виявилися комплексними та багатовимірними, охоплюючи зміни у соціальній структурі населення, трансформацію ринку праці, освітньої системи, а також психологічний стан громадян і рівень довіри до державних інституцій. У період поширення COVID-19 значно загострилися проблеми соціальної нерівності, оскільки найбільший негативний вплив відчули вразливі групи населення, зокрема малозабезпечені верстви, люди похилого віку, особи з хронічними захворюваннями. Обмежувальні заходи, запроваджені з метою стримування поширення захворювання, призвели до скорочення доходів населення, втрати робочих місць та погіршення рівня життя, що, у свою чергу, посилює соціальну диференціацію в суспільстві.

Важливим аспектом соціальних змін стала трансформація ринку праці, що проявилася у зростанні

безробіття, зміні структури зайнятості та активному впровадженні дистанційних форм роботи. Аналіз динаміки рівня безробіття протягом останніх п'яти років, представлений на рисунку 2, свідчить про негативний вплив пандемії COVID-19 на ринок праці. Після початку пандемії рівень безробіття мав тенденцію швидкого росту. Ситуація на ринку праці суттєво погіршилася в 2022 році з початком повномасштабної війни.

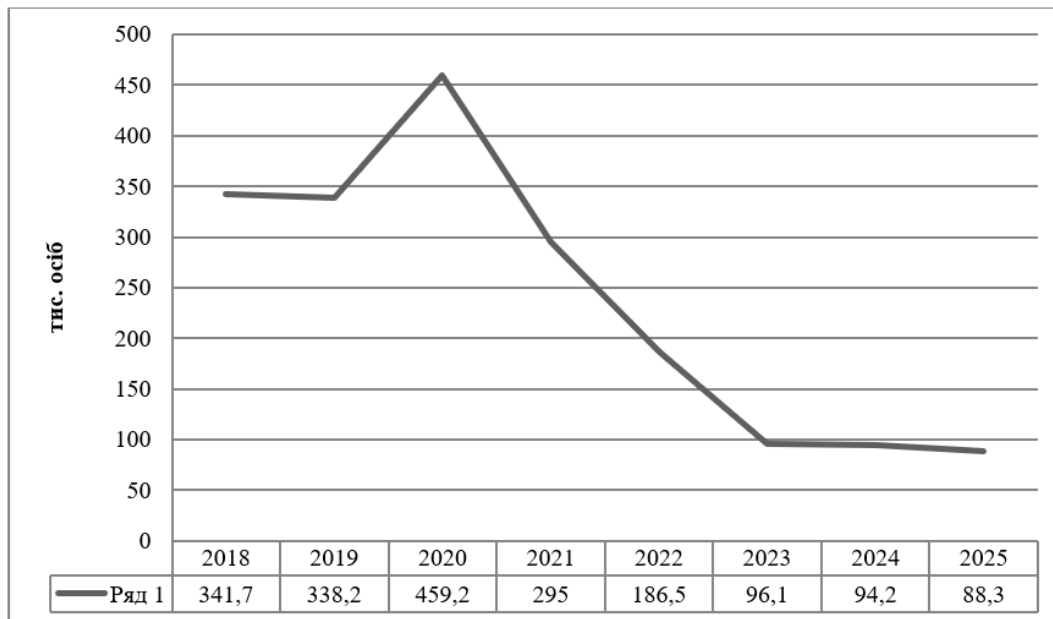

Рис 2. Кількість зареєстрованих безробітних в Україні з 2018 по 2025 рр.

Джерело: сформовано авторами за даними [5]

Особливо відчутними ці зміни були у сфері послуг, яка зазнала найбільших обмежень. Водночас пандемія стала каталізатором цифровізації трудових відносин, що сприяло розвитку нових форм зайнятості та підвищенню ролі інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності.

Значні зміни відбулися і в освітній сфері, де було здійснено масовий перехід до дистанційного навчання. Це виявило низку проблем, пов'язаних із нерівним доступом до цифрових ресурсів, недостатнім рівнем технічного забезпечення та різним рівнем цифрових компетентностей серед населення, особливо у сільській місцевості. Як наслідок, посилилася освітня нерівність, що може мати довгострокові негативні наслідки для розвитку людського капіталу [1, с. 656].

Не менш важливими є психологічні аспекти впливу пандемії, які проявилися у зростанні рівня тривожності, депресивних станів та стресу серед населення. Соціальна ізоляція, страх захворювання, невизначеність щодо майбутнього та економічна нестабільність негативно вплинули на психічне здоров'я громадян.

Пандемія також суттєво змінила поведінкові моделі населення, зокрема через впровадження карантинних обмежень, необхідність дотримання соціальної дистанції та використання засобів індивідуального захисту. Водночас відбулося стрімке зростання ролі цифрових технологій у повсякденному житті, що сприяло розвитку онлайн-комунікації, електронних сервісів та дистанційної взаємодії.

Окремої уваги заслуговує питання довіри до державних інституцій, яка в умовах пандемії зазнала суттєвих змін. З одного боку, зросла потреба у державному регулюванні та соціальному захисті, а з іншого - поширення дезінформації та суперечливих повідомлень сприяло зниженню рівня довіри до органів влади та системи охорони здоров'я. Водночас активізувався волонтерський рух та громадянська солідарність, що стало важливим фактором підтримки населення в кризових умовах.

Пандемія COVID-19 в Україні спричинила глибокі соціальні трансформації, які мають як негативні, так і потенційно позитивні наслідки. Вона не лише загострила існуючі соціальні проблеми, але й стала поштовхом до цифровізації, розвитку нових форм зайнятості та переосмислення ролі держави у забезпеченні соціальної стабільності. Подолання негативних наслідків пандемії потребує комплексного підходу, спрямованого на посилення соціального захисту населення, розвиток цифрової інфраструктури, забезпечення доступу до якісної освіти та підтримку психічного здоров'я громадян.

Пандемія COVID-19 стала потужним каталізатором трансформацій у різних сферах суспільного

життя. Вона прискорила процеси цифровізації, змусивши підприємців, державні установи та освітні заклади оперативно адаптуватися до нових умов функціонування. Перехід до онлайн-середовища сприяв активному впровадженню цифрових технологій, розвитку електронної комерції, віддаленої роботи та дистанційного навчання.

Цифровізація відкрила нові можливості для підвищення ефективності, зниження витрат і розширення ринків збуту. Підприємства, які швидко інтегрували цифрові інструменти, змогли зберегти конкурентоспроможність і навіть зміцнити свої позиції. Водночас дистанційна освіта забезпечила безперервність навчального процесу, сприяла розвитку цифрових компетентностей та формуванню нових підходів до отримання знань.

Пандемія коронавірусу не лише створила виклики, але й стала поштовхом до інноваційного розвитку. Цифровізація економіки та впровадження дистанційної освіти виступають важливими чинниками забезпечення сталого розвитку, оскільки сприяють підвищенню гнучкості систем, доступності послуг, інклюзивності та готовності суспільства до майбутніх криз. Подальше інвестування у цифрову інфраструктуру, розвиток людського капіталу та удосконалення нормативно-правової бази є ключовими умовами закріплення досягнутих результатів і формування стійкої, інноваційної економіки. Адже саме здатність економіки та суспільства адаптуватися до кризових умов, використовуючи цифрові інструменти, визначає їхню стійкість і конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Висновки. Пандемія COVID-19 стала одним із наймасштабніших глобальних викликів сучасності, що суттєво вплинув як на фінансову систему, так і на соціальну сферу. Узагальнюючи, можна зробити висновок, що її наслідки мають комплексний і довготривалий характер.

У фінансовому аспекті пандемія спричинила значне скорочення економічної активності, падіння ВВП і зростання бюджетного дефіциту. Бізнес, особливо малий і середній, зазнав значних втрат через карантинні обмеження. Водночас відбулося прискорення цифровізації економіки, розвитку електронної комерції та дистанційних форм зайнятості, що стало новим імпульсом для трансформації ринків.

Соціальні наслідки також виявилися глибокими. Пандемія загострила проблему безробіття, знизила рівень доходів населення та посилила соціальну нерівність. Системи охорони здоров'я зазнали значного навантаження, що виявило їхні слабкі сторони. Крім того, відчутними стали психологічні наслідки - зростання рівня стресу, тривожності та соціальної ізоляції. Освітня сфера зазнала суттєвих змін через перехід на дистанційне навчання, що виявило нерівний доступ до цифрових ресурсів.

Таким чином, пандемія COVID-19 не лише спричинила кризові явища, але й стала каталізатором структурних змін у суспільстві та економіці. У довгостроковій перспективі її наслідки визначатимуть напрями розвитку державної політики, зокрема у сферах охорони здоров'я, соціального захисту, цифровізації та економічної стійкості. Ефективне подолання цих викликів потребує комплексного підходу.

Література

1. Goran T., Danyliuk M., Dmytryshyn M. Features of Developing an Online Educational Course for Public Officials: Case from Ukraine. 13th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT) p. 656-659. <https://doi.org/10.1109/ACIT58437.2023.10275353> (дата звернення: 11.03.2026).
2. Горан Т., Данилюк М., Дмитришин М. Цифровізація соціальних послуг. 2023. Економіка. Фінанси. Право. №8. С. 11-15. doi: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.8.9> (дата звернення: 11.03.2026).
3. Касьянова Н., Панасюк В. Вплив пандемії COVID-19 на економіку України. Держава та регіони. 2021. № 6. С. 14-20. doi: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-6-2> (дата звернення: 11.03.2026).
4. Клименко Ю., Реут А. Вплив COVID-19 на соціально-економічне становище населення України. Економіка та суспільство. 2022. №41. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-9> (дата звернення: 11.03.2026).
5. Міністерство фінансів України: офіційний вебсайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua> (дата звернення: 11.03.2026).
6. Пандемія COVID-19 в Україні: соціальні наслідки / за наук. ред. В.П.Степаненка. Київ: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2021. 406 с.
7. Підлипна Р. Загострення соціальних проблем в Україні у світлі карантинних обмежень. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. № 59. 2020. С. 12-19 doi: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2020-59-02> (дата звернення: 11.03.2026).
8. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку використання коштів фонду боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.04.2026).

9. Сіленко А. Соціальна держава проти пандемії COVID-19 зарубіжний досвід та Україна 2024. Вісник Львівського університету. Випуск 53. С. 189–198. doi: <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.53.22> (дата звернення: 11.03.2026).

10. Юрчишена Л., Петренко Ю. Аналіз чутливості публічних фінансів до пандемії COVID-19 Науковий вісник Одеського національного економічного університету №9-10, 2021. С. 43-51. doi:10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-43-51 (дата звернення: 11.03.2026).

References

1. Goran T., Danyliuk M, Dmytryshyn M. Features of Developing an Online Educational Course for Public Officials: Case from Ukraine. 13th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT) (pp. 656-659). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ACIT58437.2023.10275353> (accessed March 11, 2026).

2. Horan T., Danylyuk M., Dmytryshyn M. Tsyfrovizatsiya sotsial'nykh posluh. 2023. Ekonomika. Finansy. Pravo. №8. S. 11-15. doi: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.8.9> (accessed March 11, 2026).

3. Kas'yanova N., Panasyuk V. Vplyv pandemiyi COVID-19 na ekonomiku Ukrayiny. Derzhava ta rehiony. 2021. № 6. S. 14-20. doi: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-6-2> (accessed March 11, 2026).

4. Klymenko YU., Reut A. Vplyv COVID-19 na sotsial'no-ekonomichne stanovyshche naselennya Ukrayiny. Ekonomika ta suspil'stvo. 2022. №41. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-9> (accessed March 11, 2026).

5. Ministerstvo finansiv Ukrayiny: ofitsiynyy veb sayt. URL: <https://minfin.com.ua/ua> (accessed March 11, 2026).

6. Pandemiya COVID-19 v Ukrayini: sotsial'ni naslidky / za nauk. red. V.P.Stepanenko. Kyiv: TOV NVP «Interservis», 2021. 406 s.

7. Pidlypna R. Zahostrennya sotsial'nykh problem v Ukrayini u svitli karantynnykh obmezhen'. Visnyk L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky. № 59. 2020. S. 12-19. doi: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2020-59-02>. (accessed March 11, 2026).

8. Postanova Kabinetu Ministriv «Pro zatverdzhennya Poryadku vykorystannya koshtiv fondu borot'by z hostroyu respiratornoyu khvoroboyu COVID-19, sprychynenoyu koronavirusom SARS-CoV-2, ta yiyi naslidkamy» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2020-%D0%BF#Text> (accessed March 11, 2026).

9. Silenko A. Sotsial'na derzhava proty pandemiyi COVID-19 zarubizhnyy dosvid ta Ukrayina 2024. Visnyk L'vivs'koho universytetu. Vypusk 53. S. 189–198. doi: <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.53.22> (accessed March 11, 2026).

10. Yurchyshena L., Petrenko YU. Analiz chutlyvosti publichnykh finansiv do pandemiyi COVID-19 Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu №9-10, 2021. S. 43-51. doi:10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-43-51. (accessed March 11, 2026).

Отримано: 12.03.2026

Прийнято до публікації: 14.04.2026

Опубліковано: 15.04.2026